

ARTYKUŁY I ROZPRAWY

WŁADYSŁAW T. MIODUNKA* | UNIWERSYTET JAGIELLOŃSKI, KRAKÓW

Miejsce glottodydaktyki w językoznawstwie polonistycznym

Słowa kluczowe: glottodydaktyka polonistyczna, językoznawstwo stosowane, gramatyka opisowa, historia języka, język polski jako obcy, język polski jako drugi, język polski jako odziedziczony.

doi: <http://dx.doi.org/10.31286/J.P.98.2.1>

Językoznawstwo stosowane do nauczania języków obcych

Termin *glottodydaktyka* został wprowadzony najpierw obok, a potem na miejsce terminu *językoznawstwo stosowane* i dlatego na początku moich rozważań chciałem wrócić pokrótce do niego, do jego znaczenia i historii. Definicję językoznawstwa stosowanego znajdujemy w *Encyklopedii językoznawstwa ogólnego* (EJO 1999), która zwraca uwagę na dwa – różniące się zakresem – znaczenia tego terminu:

Językoznawstwo stosowane. 1. W szerszym znaczeniu – nauka o możliwościach i sposobach wykorzystania osiągnięć językoznawstwa w różnych dziedzinach życia oraz w innych dyscyplinach nauk. Do językoznawstwa stosowanego zalicza się przede wszystkim badania nad efektywnością nauczania języków obcych, badania nad poprawnością językową, pracę nad udoskonalaniem kodów do przekazywania informacji w telekomunikacji, badania nad udoskonalaniem tłumaczenia maszynowego, teorię przekładu, logopedię, badania w zakresie polityki językowej i kultury języka [...]. Szczególnie wielkimi osiągnięciami może się poszczycić językoznawstwo stosowane w zakresie racjonalizacji i modernizacji dydaktyki języków obcych i języka ojczystego.

2. W węższym znaczeniu – dydaktyka języków obcych, zob. *Glottodydaktyka* (EJO 1999: 281).

W przytoczonej definicji warto zwrócić uwagę na to, że nauczanie języków obcych stanowi pierwszy, sztandarowy niejako, przykład wykorzystania osiągnięć językoznawstwa, i na to, że osiągnięcia w zakresie modernizacji dydaktyki języków obcych były „szczególnie wielkie”. Oczywiście musimy też pamiętać, że *Encyklopedia językoznawstwa ogólnego* może zwracać uwagę na kierunki badań odnoszące się do języków międzynarodowych, tzw. światowych, niekoniernie zaś do języków narodowych, takich jak np. język polski. Dlatego sprawdzamy

* w.miodunka@uj.edu.pl

obecność obu interesujących nas terminów w *Encyklopedii języka polskiego* (EJP) i stwierdzamy, że nie ma w niej ani terminu *językoznawstwo stosowane*, ani terminu *glottodydaktyka*. Fakt ten jest o tyle zaskakujący, że autorem interesujących nas haseł w EJO był Kazimierz Polański, współautor EJP i autor haseł z zakresu językoznawstwa ogólnego w EJP. Najwyraźniej zespół autorski EJP uznał, że albo hasła te nie odnoszą się do języka polskiego, albo nauczanie języka polskiego jako obcego jest zjawiskiem na tyle marginalnym, że nie zasługuje na osobne hasło w EJP. Taki stan rzeczy zdają się potwierdzać następujące słowa Anny Dąbrowskiej, odnoszące się pierwotnie do realiów znanych z Uniwersytetu Wrocławskiego z lat siedemdziesiątych XX wieku:

Cudzoziemców uczących się języka polskiego jako obcego (JPJO) na uczelniach polskich było wtedy niewiele, zwykle przebywali na nich stosunkowo krótko. Nauczanie języka polskiego jako obcego było pojęciem dość mglistym (by nie rzec: egzotycznym) – niewiele osób dopuszczało do siebie myśl, że na świecie są cudzoziemcy zainteresowani nauką tego języka (Dąbrowska 2014: 256).

Autorka zaznaczyła wcześniej, że takie podejście do nauczania polszczyzny jako języka obcego było cechą „tamtych czasów”. Teraz możemy to zjawisko zlokalizować nie tylko w czasie, ale także zaryzykować stwierdzenie, że było ono tak rozpowszechnione społecznie, że nie omijało najbardziej świątłych językoznawców polskich, także tych bardzo zasłużonych dla krzewienia wiedzy o polszczyźnie.

Twórcą polskiego językoznawstwa stosowanego był Ludwik Zabrocki (1907–1977), indoeuropeista i germanista, profesor Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, gdzie w 1969 roku założył Zakład Językoznawstwa Stosowanego. Autor książki *Językoznawcze podstawy metodyki nauczania języków obcych* (1966), twórca i redaktor czasopisma „Glottodidactica”, publikowanego od 1966 roku. Dorobek poznańskiej szkoły językoznawstwa stosowanego upowszechniali w polskich uczelniach uczniowie L. Zabrockiego, np. Franciszek Gruzca, który założył w 1972 roku Instytut Lingwistyki Stosowanej w Uniwersytecie Warszawskim, czy też Aleksander Szulc, twórca Instytutu Filologii Germańskiej w Uniwersytecie Jagiellońskim, autor *Podręcznego słownika językoznawstwa stosowanego* (1984), którego drugie wydanie ukazało się dziesięć lat później pod tytułem *Słownik dydaktyki języków obcych* (1994). Biorąc to pod uwagę, można powiedzieć, że do rozwoju językoznawstwa stosowanego w Polsce przyczynili się głównie angiści, germaniści, romaniści i rusycyści.

Językoznawcy polonistyczni, tacy jak np. Bronisław Wieczorkiewicz, Stanisław Skorupka, Danuta Buttlerowa, Janina Wójtowicz czy Barbara Bartnicka, publikowali od lat sześćdziesiątych XX wieku prace odnoszące się do nauczania polszczyzny jako języka obcego, stosunkowo rzadko nawiązując do dorobku neofilologów i polskiego językoznawstwa stosowanego. Z tego względu, pisząc o ich dorobku w *Glottodydaktyce polonistycznej...*, używam wyrażenia *językoznawstwo (polonistyczne) stosowane do nauczania polszczyzny jako języka obcego*, a nie po prostu – *językoznawstwo stosowane* (Miodunka 2016b: 25–34). Wyjątkową pozycję zajmował Jan Lewandowski, polonista zatrudniony w Instytucie Lingwistyki Stosowanej UW, autor

pierwszego podsumowania krajowych osiągnięć w zakresie nauczania polszczyzny jako języka obcego, zawartego w książce *Nauczanie języka polskiego cudzoziemców w Polsce. Monografia glottodydaktyczna* (1985). Autor nawiązywał do dorobku językoznawstwa polonistycznego i polskiej lingwistyki stosowanej, nie dość zdecydowanie opowiadając się jednak po stronie lingwistyki stosowanej (por. Miodunka 2016b: 31–33). Pierwszy Zakład Językoznawstwa Stosowanego do Nauczania Języka Polskiego jako Obcego powstał w Instytucie Badań Polonijnych UJ w 1980 roku. Stanowił on świadome nawiązanie do dorobku francuskiej i polskiej lingwistyki stosowanej (Miodunka 2016b: 33–34; por. też Miodunka, Gębał 2016).

Terminy określające nauczanie języka polskiego cudzoziemców

Dla uściślenia warto dodać, że w okresie od lat sześćdziesiątych do lat dziewięćdziesiątych XX wieku używano różnych terminów na określenie praktycznej nauki języka polskiego cudzoziemców. Za punkt wyjścia można uznać termin *język polski dla cudzoziemców*, określający najogólniej przedmiot nauczania i jego odbiorców. Znajdujemy go w tytule wspomnianej monografii J. Lewandowskiego i w istniejących do dziś nazwach jednostek uczelnianych zajmujących się kształceniem cudzoziemców, np. Studium Języka Polskiego dla Cudzoziemców Uniwersytetu Łódzkiego. Już w latach sześćdziesiątych pojawił się termin *język polski jako obcy*, stanowiący polski odpowiednik terminów używanych w językach światowych, np. *English as a foreign language* (EFL), *français langue étrangère* (FLE), *Deutsche als Fremdsprache* (DaF). Zespół zagadnień związanych z nauczaniem języka polskiego jako obcego był określany terminem *metodyka nauczania języka polskiego jako obcego*, co potwierdza tytuł pierwszego wyboru artykułów na ten temat: *Metodyka nauczania języka polskiego jako obcego. Wybór artykułów* pod redakcją J. Lewandowskiego (1980). W kręgach neofilologicznych zajmujących się lingwistyką stosowaną istniał termin *glottodydaktyka*, zyskujący stopniowo popularność także wśród polonistów. W odniesieniu do nauczania języka polskiego jako obcego najczęściej używał go J. Lewandowski, co potwierdza podtytuł jego monografii z 1985 roku.

Lata 1993–2003 uważa się zwykle za okres kształtowania się glottodydaktyki polonistycznej (por. Miodunka 2016b: 315–322). Już w nowym tysiącleciu pojawiły się dwa dodatkowe terminy: *język polski jako drugi* oraz *język polski jako odziedziczony*, potwierdzające rozwój nauczania polszczyzny wśród imigrantów, uchodźców oraz migrantów europejskich, a także wśród dzieci polskich przebywających z rodzicami za granicą lub dzieci polonijnych. Oba terminy zyskują coraz większą popularność i akceptację.

Ogólne rozumienie glottodydaktyki i jej specyfiki

W EJO znajdujemy następującą definicję terminu *glottodydaktyka*:

Glottodydaktyka. Nauka zajmująca się badaniem procesu nauczania i uczenia się języków obcych, także praktyczne nauczanie języków obcych. Niektórzy usiłują włączać tutaj również naukę o procesie przyswajania i nauczania języka ojczystego, ale tradycyjnie procesem przyswajania języka ojczystego przez dziecko zajmuje się psychologia rozwojowa oraz psycholingwistyka, natomiast problematyka nauczania języka ojczystego to przedmiot tzw. metodyki

nauczania. Termin używany od lat sześćdziesiątych XX w. głównie w językoznawstwie polskim (por. niem. Fremdsprachendidaktik, Sprachdidaktik, ang. foreign language teaching, franc. L'enseinemet des langues étrangères (EJO 1999: 202–203).

Na zakończenie artykułu hasłowego EJO podaje informację o pochodzeniu terminu *glottodydaktyka* od słów greckich: *glóttá* ‘język’ i *didaktikós* ‘pouczający’ oraz odsyła do opracowań Waldemara Martona (1976), Aleksandra Szulca (1976) i Franciszka Gruczy (1978). Chociaż EJO nie zwraca na to uwagi, trzeba podkreślić, że twórcy polskiej glottodydaktyki wprowadzili do niej modelowanie układów glottodydaktycznych, które podkreślały znaczenie i rolę podstawowych elementów, takich jak nauczyciel, kanał (zawierający język obcy) i uczeń. Ponieważ mówiono o nauczaniu i uczeniu się języka obcego, elementem szczególnie ważnym układu stawała się osoba (uczeń, student) ucząca się języka, bo to w jej umyśle zachodził proces akwizycji języka obcego. Oto co pisał na ten temat F. Grucza:

Prymarnym zadaniem glottodydaktyki jest rekonstrukcja specyficznych właściwości (zdolności, umiejętności) obu konstytutywnych współczynników tych układów, a więc nie tylko nauczycieli, lecz także, a w gruncie rzeczy w pierwszej kolejności, uczniów występujących w tego rodzaju układach komunikacyjnych. W centrum uwagi (naukowej) glottodydaktyki koncepcja ta stawia kwestie dotyczące akwizycji języków, czyli pytanie o to, jak – na jakiej podstawie – dokonują się procesy tradycyjnie nazywane przyswajaniem sobie języków lub przekazywaniem języków przez ludzi (Grucza 2007: 312–313).

Dziś z perspektywy upływającego czasu można mówić o ewolucji układów glottodydaktycznych od stosunkowo prostych do (bardzo) skomplikowanych, uwzględniających wiele elementów. W *Glottodydaktyce polonistycznej...* dają przegląd najważniejszych układów, proponowanych przez Franciszka Gruczę, Jana Lewandowskiego, Waldemara Pfeiffera, Waldemara Martyniuka, Przemysława Gębala, Marię Dakowską oraz Weronikę Wilczyńską i Annę Michońską-Stadnik (Miodunka 2016b: 42–53). Dwa z nich, czyli układy glottodydaktyczne W. Pfeiffera i P. Gębala, zostały potem wykorzystane przy definiowaniu glottodydaktyki polonistycznej.

Drugą ważną cechą współczesnej glottodydaktyki jest jej interdyscyplinarność, której poszczególni badacze poświęcają dużo uwagi (Szulc 1984; Pfeiffer 2001; Dakowska 2010; Wilczyńska, Michońska-Stadnik 2010; Miodunka 2012), opowiadając się jednocześnie za autonomią glottodydaktyki ogólnej jako nauki. Interdyscyplinarność glottodydaktyki polonistycznej oznacza nie tylko przekroczenie granic metodyki i lingwistyki stosowanej, do których odwoływano się tradycyjnie, ale także odejście od widzenia językoznawstwa jako podstawowej dziedziny naukowej dla nauczania języków obcych. Jak wynika z ujęcia W. Wilczyńskiej i A. Michońskiej-Stadnik (2010), na pierwszym miejscu trzeba widzieć obecnie nauki o komunikacji, a zwłaszcza komunikację międzykulturową, a dopiero potem – językoznawstwo, socjolingwistykę i psychologię społeczną, wreszcie zaś pedagogikę i dydaktykę ogólną, nauki o poznawaniu (nauki kognitywne), psycholingwistykę i psychologię. Takie stanowisko zdecydowanie

zmienia postrzeganie całego procesu nauczania polszczyzny jako języka obcego, odrywając je od bezpośredniej zależności od językoznawstwa polonistycznego, co znajduje potwierdzenie w programach nauczania języka polskiego jako obcego na poziomach A1–C2 (zob. Janowska i in. (red.) 2011/2016).

Definicje glottodydaktyki polonistycznej i jej podział na subdyscypliny

Glottodydaktykę polonistyczną, widzianą jako glottodydaktykę szczegółową, definiuje się następująco:

1. **Glottodydaktyka polonistyczna** jest dziedziną nauk humanistycznych, zajmującą się badaniem procesu nauczania i uczenia się polszczyzny jako języka obcego i drugiego. Przekonanie o powiązaniu i wzajemnej determinacji procesów nauczania i uczenia się powinno prowadzić do podniesienia efektywności obu procesów w wyniku wykorzystania ogólnej wiedzy glottodydaktycznej (Miodunka 2016b: 54).

Ponieważ ta definicja bierze pod uwagę glottodydaktykę jako dyscyplinę naukową, powinna ona zostać uzupełniona o drugą definicję, określającą glottodydaktykę jako praktykę nauczania języka polskiego jako obcego (por. Zarzycka 2017):

2. **Glottodydaktyka polonistyczna** oznacza także praktykę nauczania i uczenia się polszczyzny jako języka obcego, języka drugiego i języka odziedziczonego, prowadzoną w Polsce i za granicą na podstawie przyjętych w danej instytucji programów nauczania i stosowanych podręczników.

Biorąc pod uwagę elementy układu glottodydaktycznego, w ramach glottodydaktyki jako dyscypliny naukowej można wyróżnić następujące subdyscypliny: pedeutologię polonistyczną, akwizycję języka polskiego jako obcego i drugiego, polonistyczne językoznawstwo dydaktyczne, metodykę nauczania języka polskiego jako obcego, preparację i ewaluację materiałów glottodydaktycznych, nauczanie i uczenie się języka polskiego jako obcego i drugiego wspomagane komputerowo, sytuację polonistyki i nauczania języka polskiego jako obcego w poszczególnych krajach i regionach świata, politykę językową w zakresie promocji i nauczania polszczyzny w świecie, historię nauczania języka polskiego jako obcego i drugiego oraz glottodydaktykę porównawczą.

Część nazw subdyscyplin jest jasna i nie wymaga wyjaśnień, część zaś warto skomentować. I tak *pedeutologia* zajmuje się nauczycielami języków obcych: ich przygotowaniem zawodowym na studiach, możliwościami podejmowania pracy w Polsce i za granicą, zdobywaniem doświadczeń dydaktycznych w pracy na poszczególnych poziomach od A1 do C2 oraz w różnych krajach (np. na Dalekim Wschodzie, w krajach słowiańskich, w krajach Unii Europejskiej), możliwościami prowadzenia badań naukowych w trakcie procesu nauczania, wypaleniem zawodowym itp. Podstawowym opracowaniem w zakresie pedeutologii polonistycznej jest monografia P.E. Gębała *Modele kształcenia nauczycieli języków obcych w Polsce*

i w Niemczech. W stronę glottodydaktyki porównawczej, w której jeden rozdział został poświęcony kształceniu nauczycieli języka polskiego jako obcego i drugiego w świetle badań empirycznych (Gębał 2013: 223–274). Wspomniany rozdział kończą wnioski będące postulatami na przyszłość. Wszystkie one są ważne, ale z braku miejsca zacytuje tylko jeden:

Zawody nauczyciela języka polskiego jako obcego i nauczyciela języka polskiego jako drugiego szybko powinny zostać wpisane na listę zawodów regulowanych. Tylko w takiej sytuacji zaistnieją one w świadomości decydentów i organizatorów kształcenia językowego w naszym kraju, co znacznie wzmocni status środowiska zajmującego się tą dziedziną i przyspieszy jej rozwój (Gębał 2013: 272).

Akwizycja polszczyzny jako języka obcego i drugiego zajmuje się badaniem procesu przyswajania języka polskiego przez wszystkich uczących się go, czyli dzieci, nastolatków i dorosłych. W procesie tym zwraca się uwagę na problemy napotymane w trakcie nauczania i uczenia się go, na wpływ znanego wcześniej języka na ten proces (interferencje językowe), na korelacje między nabywanymi sprawnościami (rozumieniem ze słuchu, mówieniem, czytaniem i rozumieniem tekstów oraz zapisywaniem i redagowaniem tekstów pisanych po polsku). Podstawowym opracowaniem procesu akwizycji języka polskiego jest monografia Romana Laskowskiego *Język w zagrożeniu. Przyswajanie języka polskiego w warunkach polsko-szwedzkiego bilingwizmu* (2009), wydana także po angielsku: *Language maintenance – language attrition. The case of Polish children in Sweden* (2014). Warto dodać, że prof. Anna Dąbrowska wraz z zespołem prowadzi od końca lat dziewięćdziesiątych XX wieku badania błędów językowych cudzoziemców uczących się polskiego, zamierzając wydać *Przewodnik po trudnych miejscach polszczyzny* (Dąbrowska, Pasieka 2014).

Polonistyczne językoznawstwo dydaktyczne odpowiada na pytanie, których elementów systemu językowego i struktur należy uczyć na poszczególnych poziomach zaawansowania językowego od A1 do C2. Językoznawstwo dydaktyczne zajmuje się badaniem systemu językowego polszczyzny ze względu na potrzeby komunikacyjne cudzoziemców uczących się go. W ramach prowadzonych prac przygotowuje się specjalne słowniki, np. słowniki minimum, słowniki podstawowe, słowniki obrazkowe (ilustrowane), słownik odmiany rzeczowników polskich, słownik form koniugacyjnych czasowników polskich itp. (por. Miodunka 2016b: 162–184). W tym numerze „Języka Polskiego” znajdują się dwa artykuły szczegółowe omawiające badania systemu językowego prowadzone przez glottodydaktyków: Anna Seretny omawia dokładnie badania leksykalne prowadzone w związku z nauczaniem polszczyzny jako języka obcego i ojczystego, zwracając uwagę na widoczne podobieństwa i różnice. Jedna z różnic warta jest podkreślenia: nauczanie słownictwa jest bardzo ważną częścią glottodydaktyki, czego moim zdaniem nie widać tak wyraźnie w wypadku dydaktyki polszczyzny jako języka ojczystego. Z kolei Magdalena Stasieczek-Górna przedstawia szczegółowe zagadnienie składniowe – badania szyku wyrazów w językoznawstwie i glottodydaktyce polonistycznej, gdzie również nabiera ono specjalnego znaczenia ze względu na to, że część uczących się polskiego posługuje się językami, w których szyk ma charakter obligatoryjny, gramatyczny.

Do polonistycznego językoznawstwa dydaktycznego należą także badania procesu opanowywania poszczególnych sprawności językowych. Dwa artykuły w tym numerze „Języka Polskiego” odnoszą się do badania sprawności językowych oraz zastosowania ich rezultatów w praktyce glottodydaktycznej: rozumienia tekstów pisanych przez cudzoziemców zdających egzaminy certyfikatowe z języka polskiego na poziomie B2 (Banach 2018) oraz doboru nagrań do egzaminów z rozumienia tekstów mówionych (Prizel-Kania 2018). W opracowaniu Małgorzaty Banach warto zwrócić uwagę na to, w jaki sposób w badaniach rozumienia tekstów wykorzystuje się badania opanowania słownictwa przez cudzoziemców, przedstawione przez A. Seretny w monografii *Kompetencja leksykalna uczących się języka polskiego jako obcego w świetle badań ilościowych* (2011). Takich kompleksowych badań procesu opanowywania sprawności językowych, którymi może się pochwalić glottodydaktyka, językoznawstwo polonistyczne w zasadzie nie zna.

Pozostałe subdyscypliny odnoszą się do pytań szczegółowych związanych z nauczaniem polszczyzny jako języka obcego: *metodyka nauczania polszczyzny jako języka obcego* odpowiada na pytanie, jak uczyć języka polskiego cudzoziemców posługujących się różnymi językami pierwszymi. Trzeba z góry powiedzieć, że metodyka jest obecnie najbardziej rozwiniętą subdyscypliną glottodydaktyki polonistycznej, a na jej dorobek składają się podręczniki nauczania języka polskiego, języków specjalistycznych i kultury polskiej, programy nauczania języka polskiego jako obcego, programy nauczania realiów i kultury polskiej jako obcej, poradniki metodyczne itp. (Miodunka 2016b: 59–130). Autorzy wielu przygotowywanych prac metodycznych i dydaktycznych, a także podręczników dokonywali transferu wiedzy i rozwiązań dydaktycznych najpierw z dydaktyk języków światowych, potem ze standardów europejskich, co bardzo przyspieszyło rozwój nie tylko metodyki, lecz także glottodydaktyki polonistycznej.

To, w jaki sposób poszczególni badacze wykorzystywali zdobycze dydaktyki języków światowych w dydaktyce polszczyzny jako języka obcego, P.E. Gębał przedstawił w monografii *Krakowska szkoła glottodydaktyki porównawczej na tle rozwoju glottodydaktyki ogólnej i polonistycznej* (2014). Trochę inaczej do tego zagadnienia podeszła Iwona Janowska w artykule *Wpływ europejskiej polityki językowej na dydaktykę języka polskiego jako obcego* (2018), przedstawiając najpierw ogólnie politykę językową Rady Europy oraz rozwój metodyki nauczania języków obcych w Europie, a potem omawiając opracowania oraz podręczniki i pomoce do nauczania polszczyzny jako języka obcego, wyraźnie nawiązujące do rozwiązań europejskich. Oba opracowania potwierdzają otwarcie glottodydaktyki polonistycznej na rozwiązania europejskie, od polityki językowej poczynając, a na metodach i podejściach do nauczania języków obcych kończąc. Warto zaznaczyć, że otwarcie to zaznaczyło się już w latach siedemdziesiątych minionego wieku, a wyraźnie nasiliło się w roku 2000, po przyjęciu Polski reprezentowanej przez Uniwersytet Jagielloński do Association of Language Testers in Europe (ALTE).

Ucząc języka polskiego, uczymy jego systemu językowego i sprawności językowych, także uwarunkowań społecznych i kulturowych jego używania, które powinny zostać przedstawione w odpowiednio przygotowanych pomocach dydaktycznych, uwzględniających poziomy nauczania od A1 do C2. Zajmuje się nimi *preparacja i ewaluacja materiałów*

glottodydaktycznych. Odpowiadając na pytanie o to, z czego mamy uczyć języka polskiego jako obcego, trzeba uwzględnić także możliwość wykorzystania komputerów i Internetu, czym zajmuje się osobna subdyscyplina: nauczanie języka polskiego jako obcego w pomocane komputerowo, mająca swoje odpowiedniki międzynarodowe: *Computer-Assisted Language Learning* (CALL) oraz *Computer-Mediated Communication* (CMC).

Nauczanie polszczyzny jako języka obcego odbywa się w różnych krajach, uczelniach lub szkołach i dlatego musi ono uwzględniać specyficzne potrzeby uczących się, lokalne zwyczaje, tradycje i uwarunkowania edukacyjne. Wydaje się oczywiste, że inna będzie sytuacja polonistyki na Uniwersytecie Karola w Pradze, istniejącej od 1923 roku, inna jedynej polonistyki w Ameryce Łacińskiej, działającej na Uniwersytecie Federalnym Stanu Parana w Kurytybie od 2009 roku, a jeszcze inna – nauczania języka polskiego jako obcego w Shanghai International Studies University, które rozpoczęło się we wrześniu 2017 roku w ramach Szkoły Języków Euroazjatyckich w Szanghaju. Czasami dzieje się tak, że polonistyki z jakiegoś kraju lub regionu zaczynają współpracować ze sobą, zwracając uwagę na istniejące podobieństwa oraz możliwość wymiany doświadczeń. Jednym z najlepszych przykładów są tu konferencje SPTK, czyli odbywające się regularnie od 2007 roku Spotkania Polonistyk Trzech Krajów – Korei, Chin i Japonii, w których okazjonalnie uczestniczą poloniści z Mongolii i Wietnamu. Takimi zagadnieniami zajmuje się kolejna subdyscyplina: sytuacja polonistyki i nauczania języka polskiego jako obcego w poszczególnych krajach i regionach świata.

Polityka językowa to jeden z działów lingwistyki stosowanej, ale istnieje część polityki językowej, która jest niezmiernie ważna dla glottodydaktyki polonistycznej. To polityka językowa w zakresie promocji i nauczania polszczyzny w świecie, stanowiąca kolejną subdyscyplinę. Taką politykę powinny prowadzić instytucje państwowe, a jeśli one nie widzą takiej potrzeby, mogą to robić poszczególne uczelnie, zaangażowane w promocję języka polskiego na świecie, jak to się dzieje od wielu lat w Polsce (Miodunka 2016b: 216–226).

O historii nauczania języka polskiego jako obcego mówi się zwykle rzadko i niewiele. Szkoda, bo jest to zagadnienie, które może w dużym stopniu zmodyfikować nasze spojrzenie na zmieniającą się w ciągu wieków moc polszczyzny. Krótkie podsumowanie dotychczasowych opracowań szczegółowych na ten temat przyniosła praca A. Dąbrowskiej *Kto, gdzie, kiedy i dlaczego uczył (się) dawniej języka polskiego jako obcego* (2012). Jeśli uświadomimy sobie, że najstarsze rozmówki i podręczniki do nauczania języka polskiego Niemców zostały wydane na początku XVI wieku, zauważymy, że tradycja nauczania języka polskiego jako obcego liczy niemal pięćset lat, podczas gdy tradycja nauczania polszczyzny jako języka ojczystego odwołuje się do prac Komisji Edukacji Narodowej w latach 1773–1794. Z tego stwierdzenia wynika bardzo ważny wniosek, że tradycja nauczania polszczyzny jako języka obcego jest o ponad dwieście lat dłuższa niż tradycja nauczania jej jako języka ojczystego. To stwierdzenie jest moim zdaniem istotnym argumentem za tym, by w historii języka polskiego zwrócić większą uwagę na uczenie się go przez cudzoziemców.

Wprowadzenie do historii języka polskiego koncepcji języka obcego i języka drugiego, a potem konsekwentne ich zastosowanie do opisu poszczególnych epok może w znacznym stopniu

zmienić obraz tych epok oraz cały obraz historycznych losów polszczyzny. Należy bowiem założyć, że po takiej operacji polszczyzna okaże się dużym językiem środkowoeuropejskim, dysponującym w kilku epokach stosunkowo dużą mocą przyciągania sąsiadów i cudzoziemców, co musiało wpływać na uczenie się przez nich polszczyzny, a potem nie tylko posługiwanie się nią, ale także tworzenie w tym języku dzieł godnych do dziś uwagi, a nawet – arcydzieł (Miodunka 2010: 120, zob. też 2016b: 227–238).

Niniejszy numer „Języka Polskiego” przynosi ważny artykuł A. Dąbrowskiej *Nauczanie polszczyzny jako języka obcego w historii języka polskiego* (2018), pokazujący, czy i w jaki sposób autorzy opracowań historii języka polskiego, publikowanych od drugiej połowy XIX wieku do dziś, uwzględniali w nich nauczanie języka polskiego cudzoziemców. W końcowej części artykułu autorka przedstawiła swoją koncepcję kompletnej historii języka polskiego, uzupełnionej o historię nauczania języka polskiego jako obcego. Należy żywić nadzieję, że prof. A. Dąbrowskiej uda się szybko zrealizować ten projekt w praktyce.

Poszczególne subdyscypliny glottodydaktyki polonistycznej zostały tu przedstawione skróto. Zainteresowanych szczegółami odsyłam do *Glottodydaktyki polonistycznej...*, w której metodykę nauczania polszczyzny jako języka obcego przedstawiono w rozdziale drugim (Miodunka 2016b: 59–130), a pozostałym subdyscyplinom glottodydaktyki poświęcono kolejny, obszerny rozdział (Miodunka 2016b: 131–248).

Polszczyzna jako język obcy, drugi i odziedziczony

Definiując glottodydaktykę polonistyczną jako praktykę nauczania i uczenia się polszczyzny, użyłem rozróżnienia języka polskiego na język obcy, język drugi i język odziedziczony. Nie ulega wątpliwości, że najwięcej zrobiono dotychczas w zakresie nauczania języka polskiego jako obcego, a podsumowanie dokonań poczynionych w latach 1950–2015 zostało przedstawione w przywoływanej już kilkakrotnie monografii *Glottodydaktyka polonistyczna. Pochodzenie – stan obecny – perspektywy* z 2016 roku. O polszczyźnie jako języku drugim i odziedziczonym pisze się w niej jak o innowacjach glottodydaktycznych ze względu na to, że dyskusja na ich temat zaczęła toczyć się dopiero po roku 2003 (zob. Miodunka 2016b: 278–299). Obecnie można już powiedzieć, że termin *język odziedziczony* będzie odnosił się do nauczania i uczenia się polszczyzny przez dzieci i młodzież polonijną oraz polską przebywającą za granicą.

Pracą wprowadzającą i szeroko uzasadniającą ten termin jest książka Ewy Lipińskiej i Anny Seretny *Między językiem ojczystym a obcym. Nauczanie i uczenie się języka odziedziczonego na przykładzie chicagowskiej diaspory polonijnej* (2012). Termin *język polski jako drugi* będzie odnosił się do dzieci imigrantów, migrantów europejskich, uchodźców oraz reemigrantów, czyli ogólnie rzecz biorąc – do dzieci i młodzieży z doświadczeniem migracyjnym, będących uczniami szkół polskich w Polsce. Całość problematyki związanej z nauczaniem polszczyzny jako języka drugiego została przedstawiona w monografii P.E. Gębała *Podstawy dydaktyki języka polskiego jako drugiego. Podejście integracyjno-inkluzyjne* (2018). Warto podkreślić, że autor uwzględnił w niej dorobek glottodydaktyki polonistycznej w zakresie nauczania języka polskiego jako obcego i odziedziczonego, przedstawił zaawansowany stan badań socjologicznych,

psychologicznych, edukacyjnych i glottodydaktycznych sytuacji dzieci z doświadczeniem migracyjnym w Polsce, wreszcie zaproponował autorski model nauczania języka polskiego jako drugiego, porządkujący wiele spraw, o których mówiło się dotąd w Polsce niewiele, nie dokonując żadnych ich podsumowań i syntez.

Miejsce glottodydaktyki w językoznawstwie polonistycznym. Podsumowanie

Glottodydaktyka polonistyczna zajmuje się nauczaniem i uczeniem się polszczyzny jako języka obcego, drugiego i odziedziczonych. Inaczej można by powiedzieć, że glottodydaktyka zajmuje się polszczyzną, której uczą się dzieci cudzoziemców w Polsce, dzieci i młodzież polonijna w różnych krajach osiedlenia, a także obcokrajowcy z różnych krajów z wielu względów zainteresowani nauczeniem się naszego języka. Dlatego nie ulega wątpliwości, że współczesny obraz nauczania i uczenia się polszczyzny będzie pełny i kompletny tylko wtedy, kiedy do nauczania języka polskiego jako ojczystego dodamy nauczanie języka polskiego jako drugiego, odziedziczonych i obcego. Już to stwierdzenie zwraca uwagę na wartość danych, którymi dysponują glottodydaktycy, ponieważ dane te dość dokładnie pokazują zainteresowanie cudzoziemców nauczeniem się naszego języka. O tym, że polska młodzież studencka nie docenia zainteresowania obcokrajowców polszczyzną, pisała Mirosława Sagan-Bielawa w artykule *Polszczyzna (nie tylko) dla Polaków. Pozycja języka w świecie w opinii studentów* (2017), dochodząc do następujących wniosków:

Z punktu widzenia studenta polszczyzna ma niższą pozycję wśród innych języków, niż wskazują statystyki mówiące o liczbie użytkowników czy zainteresowaniu cudzoziemców egzaminami certyfikatowymi. Młodzi powielają tradycyjne postawy wobec własnego języka, uznając go za język trudny dla obcokrajowca. Widać jednak pewną ewolucję w postaci bardziej optymistycznych opinii na temat ewentualnego zagrożenia polszczyzny przez wpływy obce. Za przejaw postawy tradycyjnej można uznać też przywiązanie do języka jako czynnika integrującego, które zdradzają respondenci, kiedy wypowiadają się zarówno na temat priorytetów polityki językowej, jak i na temat takich szczegółów jak pisownia polskich nazwisk (Sagan-Bielawa 2017: 27).

Można żywić obawy graniczące z pewnością, że jeśli tak wygląda sytuacja polszczyzny w świecie w opinii studentów, to w opinii pozostałej części społeczeństwa polskiego wygląda ona jeszcze gorzej. Stąd moje przekonanie o tym, że w ramach edukacji szkolnej w Polsce powinno się mówić obowiązkowo nie tylko o polszczyźnie używanej w Polsce, ale także o polszczyźnie używanej i nauczanej poza granicami naszego kraju, gdyż tylko wtedy obraz używania polszczyzny w świecie będzie pełny (Miodunka 2017: 13–14).

Przedstawiony w tym artykule krótki przegląd zagadnień, którymi zajmuje się glottodydaktyka polonistyczna, pokazuje, że cztery subdyscypliny są w dużym stopniu zbieżne z zagadnieniami, którymi zajmuje się językoznawstwo polonistyczne. Te subdyscypliny to polonistyczne

językoznawstwo (glotto)dydaktyczne, historia języka polskiego, polityka językowa oraz akwizycja polszczyzny jako języka obcego i drugiego. Językoznawstwo (glotto)dydaktyczne z jednej strony w dużym stopniu korzysta z opracowań dotyczących funkcjonowania systemu językowego współczesnej polszczyzny, z drugiej jednak wzbogaca te opracowania o wiele szczegółowych danych, którymi językoznawstwo polonistyczne nie dysponuje. Staraliśmy się to pokazać w niniejszym numerze, prezentując prace na temat nauczania części systemu językowego oraz nauczania sprawności językowych, stanowiących w pewnym stopniu specjalność glottodydaktyki.

Mówiąc o językoznawstwie (glotto)dydaktycznym, trzeba jeszcze zwrócić uwagę na wpływ studiów podyplomowych, magisterskich, a także doktoranckich przygotowujących do nauczania polszczyzny jako języka obcego i drugiego, na rozwój badań dwujęzyczności zbiorowej i indywidualnej. Często w programie tych studiów znajdują się zajęcia na temat sytuacji języka polskiego w świecie, szczególnie w krajach Unii Europejskiej, w czasie których mówi się nie tylko o geografii rozmieszczenia skupisk polonijnych i ich liczebności, ale także o staniu się i byciu dwujęzycznym, co wpływa na zainteresowanie studentów zjawiskiem dwujęzyczności. Dzieje się tak np. w Uniwersytecie Jagiellońskim, Uniwersytecie Warszawskim i Uniwersytecie Wrocławskim, co potwierdzają dotychczasowe publikacje (np. Miodunka (red.) 2009; Miodunka 2014; Jędryka, Kwapien (red.) 2017; Dąbrowska 2014). Jeśli zainteresowanie badaniem bilingwizmu nie ogranicza się do okresu studiów, a jego wynikiem są zdobywane stopnie naukowe i publikowane książki, cieszy ono szczególnie, gdyż wtedy dorobek naukowy młodych badaczy staje się częścią dorobku naukowego językoznawstwa polonistycznego (np. Guillermo-Sajdak 2015; Kowalcze 2018).

Uwzględnienie w pracach z historii języka polskiego nauczania i uczenia się polszczyzny jako języka obcego i drugiego jest ważne z tego względu, że wiele prac historycznojęzykowych nie wspomina wprost o tym, że języka polskiego uczyli się cudzoziemcy przybywający do Polski, a niektórzy z nich zostawali potem autorami gramatyk języka polskiego, słowników, czy wreszcie podręczników i rozmówek do nauczania języka polskiego jako obcego (zob. Miodunka 2016b: 227–238; Dąbrowska 2018). Na ten temat powstaje coraz więcej prac szczegółowych, wciąż jednak czekamy na opracowanie je syntetyzujące, pokazujące siłę przyciągania i dokumentujące moc polszczyzny na przestrzeni wieków.

Politykę językową zastępuje w językoznawstwie polonistycznym część zwana kulturą języka albo językoznawstwo normatywne (Lubaś 2009: 13–14), co jest w zasadzie nie do przyjęcia w ramach glottodydaktyki polonistycznej, której chodzi o autentyczną promocję naszego języka w różnych krajach świata. Można powiedzieć, że przełom tysiącleci, pierwsze lata XXI wieku, przemiany polityczne, społeczne i kulturowe, które zaszły w naszym kraju w końcu XX wieku, a także wejście Polski do Unii Europejskiej w 2004 roku spowodowały mobilizację środowiska językoznawczego i glottodydaktycznego w Polsce, która doprowadziła do publikacji wielu prac zawierających program polskiej polityki językowej w zakresie promocji polszczyzny wśród obywateli polskich, w środowiskach Polonii na całym świecie, wśród cudzoziemców niepolskiego pochodzenia, szczególnie obywateli państw należących

do Unii Europejskiej (Miodunka 2016b: 216–226; Pawłowski 2015). Ten program jest realizowany w uczelniach oraz przez środowiska polonistyczne, organizujące regularne spotkania polonistów zagranicznych, integrujących się w coraz większym stopniu z polonistami krajowymi, o czym świadczy na przykład Światowy Kongres Polonistów w Uniwersytecie Śląskim w 2016 roku. Niestety na szczeblu ministerstw można mówić tylko o deklaracjach działania, a nie o faktycznym działaniu sprzyjającym promocji języka polskiego w świecie.

Bardzo interesujący poznawczo jest proces akwizycji polszczyzny jako języka drugiego i obcego, także wtedy, kiedy uczą się go np. dzieci dyslektyczne (zob. Korendo 2016; Miodunka 2016a; Młyński 2016). Brak jest szczególnie prac dokumentujących i analizujących proces nabywania polszczyzny przez pojedynczych obcokrajowców (tzw. studia przypadków) oraz ich grupy (zob. Dębski, Miodunka (red.) 2016). Badania takie pozwoliłyby nam bowiem poznać przebieg procesu nabywania polszczyzny oraz pojawiające się w nim problemy, co w przyszłości pomogłoby skuteczniej nauczać naszego języka.

Ogólnie rzecz biorąc, trzeba powiedzieć, że glottodydaktycy polonistyczni podobnie jak przedstawiciele glottodydaktyk języków światowych w Polsce opowiadają się zdecydowanie za uznaniem w przyszłości glottodydaktyki za autonomiczną dyscyplinę naukową (zob. Dakowska 2014; Gruzca 2007; Wilczyńska, Michońska-Stadnik 2010; Miodunka 2016b: 37–42).

Glottodydaktyka polonistyczna nabrała znaczenia wtedy, kiedy okazało się, że część kandydatów na studia polonistyczne I i II stopnia jest skłonna wybrać raczej nauczanie języka polskiego jako obcego i drugiego niż tradycyjną specjalizację nauczycielską, czyli nauczanie polszczyzny jako języka ojczystego. Spowodowało to szybki rozwój programów studiów przygotowujących do nauczania języka polskiego jako obcego i drugiego, które istnieją już niemal na wszystkich polonistykach w kraju (zob. Gębał 2013, 2014: 23–27). Ponieważ specjalizacja glottodydaktyczna nie cieszyła się dotąd popularnością i prestiżem wśród polonistów, w poszczególnych uczelniach trudno jest spełnić wymagania kadrowe stawiane stacjonarnym studiom licencjackim i magisterskim. Dlatego najpopularniejszą formą studiów glottodydaktycznych są wciąż studia podyplomowe, gdzie te wymagania można spełnić najłatwiej.

Obserwując sytuację w polskich uczelniach, widzimy odmiennosc stosowanych rozwiązań w obliczu kryzysu demograficznego. Ogólnie można powiedzieć, że polonistyki ratują się, tworząc albo rozwijając poszczególne kierunki studiów lub specjalizacje oferujące alternatywne przygotowanie zawodowe (np. glottodydaktykę, edytorstwo, logopedię itp.), albo tworząc jednostki specjalizujące się szeroko w językoznawstwie stosowanym. To drugie rozwiązanie wybrał Wydział Polonistyki Uniwersytetu Warszawskiego, tworząc – jako jedyny dotąd – Instytut Polonistyki Stosowanej, który obchodził w 2017 roku dziesięciolecie swego istnienia. Z tej okazji został opublikowany tom, starannie dokumentujący proces powstania tego instytutu (Dubisz 2017, zob. też 2006, 2013) oraz rozwój i aktywność poszczególnych zakładów i pracowni (Bąbiak (red.) 2017). Niniejszy numer glottodydaktyczny „Języka Polskiego” ma pokazywać dotychczasowe osiągnięcia glottodydaktyki polonistycznej oraz zwracać uwagę na jej potencjał naukowy.

Bibliografia

- Banach M. 2018: *Rozumienie tekstu pisanego przez zdających egzaminy certyfikatowe z języka polskiego jako obcego*, „Język Polski” XCVIII, z. 2, s. 61–80.
- Bąbiak G.P. (red.) 2017: *Doświadczenie, praktyczność, nowoczesność. Dziesięć lat Instytutu Polonistyki Stosowanej Uniwersytetu Warszawskiego*, nakładem Instytutu Polonistyki Stosowanej Wydziału Polonistyki Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa.
- Dakowska M. 2010: *W poszukiwaniu wiedzy praktycznie użytecznej. O dojrzywaniu glottodydaktyki jako dziedziny akademickiej*, „Neofilolog”, nr 34, nr specjalny *Glottodydaktyka jako nauka* pod red. H. Widły, s. 9–20.
- Dakowska M. 2014: *O rozwoju dydaktyki języków obcych jako dyscypliny naukowej*, Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa.
- Dąbrowska A. 2012: *Kto, gdzie, kiedy i dlaczego uczył (się) dawniej języka polskiego jako obcego?*, [w:] A. Markowski, R. Pawelec (red.), *Oblicza polszczyzny*, Narodowe Centrum Kultury, Warszawa, s. 191–210.
- Dąbrowska A. 2014: *Glottodydaktyka polonistyczna w SJPiK. Kierunki badań naukowych*, [w:] A. Dąbrowska, U. Dobesz (red.), *40 lat wrocławskiej glottodydaktyki polonistycznej. Teoria i praktyka*, Atut, Wrocław, s. 255–276.
- Dąbrowska A. 2018: *Nauczanie polszczyzny jako języka obcego w historii języka polskiego*, „Język Polski” XCVIII, z. 2, s. 22–41.
- Dąbrowska A., Dobesz U. (red.) 2014: *40 lat wrocławskiej glottodydaktyki polonistycznej. Teoria i praktyka*, Atut, Wrocław.
- Dąbrowska A., Pasieka A. 2014: *Badania błędów cudzoziemców prowadzone w Szkole Języka Polskiego i Kultury dla Cudzoziemców UWr*, [w:] A. Dąbrowska, U. Dobesz (red.), *40 lat wrocławskiej glottodydaktyki polonistycznej. Teoria i praktyka*, Atut, Wrocław, s. 331–342.
- Dębski R., Miodunka W.T. (red.) 2016: *Bilingwizm polsko-obcy dziś. Od teorii i metodologii badań do studiów przypadków*, Księgarnia Akademicka, Kraków.
- Dubisz S. 2006: *Filologia polska – glottodydaktyka polonistyczna – polonistyka stosowana*, [w:] E. Rohozińska, M. Skura, A. Piasecka (red.), *Na chwałę i pożytek nasz wzajemny. Złoty jubileusz Polonicum*, Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa, s. 161–172.
- Dubisz S. 2013: *Teoria lingwistyczna w językoznawstwie stosowanym – na przykładzie glottodydaktyki polonistycznej*, „Poradnik Językowy”, z. 1, s. 15–23.
- Dubisz S. 2017: *Instytut Polonistyki Stosowanej – pierwsza dekada*, [w:] G.P. Bąbiak (red.), *Doświadczenie, praktyczność, nowoczesność. Dziesięć lat Instytutu Polonistyki Stosowanej*, nakładem Instytutu Polonistyki Stosowanej Wydziału Polonistyki Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa.
- EJO: *Encyklopedia językoznawstwa ogólnego*, red. K. Polański, wyd. drugie poprawione i uzupełnione, Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wrocław–Warszawa–Kraków 1999.
- EJP: *Encyklopedia języka polskiego*, red. S. Urbańczyk, wyd. drugie poprawione i uzupełnione, Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wrocław–Warszawa–Kraków 1994.
- Gębał P.E. 2013: *Modele kształcenia nauczycieli języków obcych w Polsce i w Niemczech. W stronę glottodydaktyki porównawczej*, Księgarnia Akademicka, Kraków.
- Gębał P.E. 2014: *Krakowska szkoła glottodydaktyki porównawczej na tle rozwoju glottodydaktyki ogólnej i polonistycznej*, Księgarnia Akademicka, Kraków.
- Gębał P.E. 2018: *Podstawy dydaktyki języka polskiego jako drugiego. Podejście integracyjno-inkluzyjne*, Księgarnia Akademicka, Kraków.
- Gruca F. 1978: *Glottodydaktyka, jej zakres i problemy*, „Przegląd Glottodydaktyczny” I, s. 3–35.
- Gruca F. 2007: *Lingwistyka stosowana. Historia – zadania – osiągnięcia*, Euroedukacja, Warszawa.
- Guillermo-Sajdak M. 2015: *Bilingwizm polsko-hispański w Argentynie. Drogi akulturacji emigrantów w Buenos Aires, Córdoba, Santa Fé oraz Misiones*, Muzeum Historii Polskiego Ruchu Ludowego, Warszawa.
- Janowska I. 2018: *Wpływ europejskiej polityki językowej na dydaktykę języka polskiego jako obcego*, „Język Polski” XCVIII, z. 2, s. 105–122.
- Janowska I., Lipińska E., Rabiej A., Seretny A., Turek P. (red.) 2011: *Programy nauczania języka polskiego jako obcego. Poziomy A1–C2*, Księgarnia Akademicka, Kraków (2 wyd. – 2016).
- Jędryka B.K., Kwapien E. (red.) 2017: *W labiryncie polszczyzny. Profesorowi Stanisławowi Dubiszowi – doktorzy i doktoranci*, Elipsa, Warszawa.
- Korendo M. 2016: *Problemy dyslektyczne dzieci dwujęzycznych*, [w:] R. Dębski, W.T. Miodunka (red.), *Bilingwizm polsko-obcy dziś*, Księgarnia Akademicka, Kraków, s. 109–118.

- Kowalcze K. 2018: *Bilingwizm polsko-włoski i tożsamość kulturowa emigracji okotosolidarnościowej we Włoszech*, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków.
- Laskowski R. 2009: *Jezyk w zagrozeniu. Przystawianie jezyka polskiego w warunkach polsko-szwedzkiego bilingwizmu*, Towarzystwo Autorów i Wydawców Prac Naukowych „Universitas”, Kraków.
- Laskowski R. 2014: *Language maintenance – language attrition. The case of Polish children in Sweden*, trans. L. Wiraszka, ed. A. Czelakowska, Peter Lang, Frankfurt am Main.
- Lewandowski J. (red.) 1980: *Metodyka nauczania jezyka polskiego jako obcego. Wybór artykułów*, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa.
- Lewandowski J. 1985: *Nauczanie jezyka polskiego cudzoziemców w Polsce. Monografia glottodydaktyczna*, Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa.
- Lipińska E., Seretny A. 2012: *Między językiem ojczystym a obcym. Nauczanie i uczenie się języka odziedziczonego na przykładzie chicagowskiej diaspory polonijnej*, Księgarnia Akademicka, Kraków.
- Lubaś W. 2009: *Polityka językowa*, Wydawnictwo Uniwersytetu Opolskiego, Opole.
- Marton W. 1976: *Nowe horyzonty nauczania języków obcych*, wyd. 2 popr., Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa.
- Miodunka W.T. (red.) 2009: *Nowa generacja w glottodydaktyce polonistycznej. Praca zbiorowa*, Towarzystwo Autorów i Wydawców Prac Naukowych „Universitas”, Kraków.
- Miodunka W.T. 2010: *Historia polszczyzny jako języka obcego. O potrzebie i koncepcji opisu*, [w:] R. Przybylska, J. Kąś, K. Sikora (red.), *Symbolae grammaticae in honorem Boguslai Dunaj*, Księgarnia Akademicka, Kraków, s. 119–131.
- Miodunka W.T. 2012: *Interdyscyplinarność glottodydaktyki polonistycznej*, „Poradnik Językowy”, z. 6, s. 67–81.
- Miodunka W.T. 2014: *Dwujęzyczność polsko-obca w Polsce i poza jej granicami. Rozwój i perspektywy badań*, „LingVaria” IX, nr 1(17), s. 199–226.
- Miodunka W.T. 2016a: *Biografia językowa jako jedna z metod badania dwujęzyczności*, [w:] R. Dębski, W.T. Miodunka (red.), *Bilingwizm polsko-obcy dziś*, Księgarnia Akademicka, Kraków, s. 49–88.
- Miodunka W.T. 2016b: *Glottodydaktyka polonistyczna. Pochodzenie – stan obecny – perspektywy*, Księgarnia Akademicka, Kraków.
- Miodunka W.T. 2017: *O potrzebie opisu i kształtowania świadomości językowej współczesnych Polaków*, „Język Polski” XCVII, z. 3, s. 5–18.
- Miodunka W.T., Gębał P.E. 2016: *From the Poznan School of Applied Linguistics to the Cracow School of Comparative Glottodidactics. The past, the present and the future of Polish Glottodidactics*, „Glottodidactica” XLIII, nr 2, s. 39–62.
- Młyński R. 2016: *Lingwistyczne objawy dysleksji i dwujęzyczności. Próba analizy różnicowej zachowań językowych*, [w:] R. Dębski, W.T. Miodunka (red.), *Bilingwizm polsko-obcy dziś*, Księgarnia Akademicka, Kraków, s. 119–132.
- Pawłowski A. 2015: *Promocja języka polskiego – między lingwistyką a marketingiem*, „Poradnik Językowy”, z. 8, s. 143–155.
- Pfeiffer W. 2001: *Nauka języków obcych. Od praktyki do praktyki*, Wagros, Poznań.
- Przel-Kania A. 2018: *Wpływ badań tekstów mówionych na dobór materiałów do egzaminów certyfikatowych z języka polskiego jako obcego – bilans dziesięciolecia*, „Język Polski” XCVIII, z. 2, s. 81–95.
- Sagan-Bielawa M. 2017: *Polszczyzna (nie tylko) dla Polaków. Pozycja języka w świecie w opinii studentów*, „Język Polski” XCVII, z. 3, s. 19–34.
- Seretny A. 2011: *Kompetencja leksykalna uczących się języka polskiego jako obcego w świetle badań ilościowych*, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków.
- Seretny A. 2018: *Badania leksykalne w (glotto)dydaktyce polonistycznej*, „Język Polski” XCVIII, z. 2, s. 42–60.
- Stasieczek-Górna M. 2018: *Badania szyku wyrazów w językoznawstwie i glottodydaktyce polonistycznej*, „Język Polski” XCVIII, z. 2, s. 96–104.
- Szulc A. 1976: *Die Fremdsprachendidaktik. Konzeptionen – Methoden – Theorien*, Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa.
- Szulc A. 1984: *Podręcznik słownik językoznawstwa stosowanego*, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa.
- Szulc A. 1994: *Słownik dydaktyki języków obcych*, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa.
- Wilczyńska W., Michońska-Stadnik A. 2010: *Metodologia badań w glottodydaktyce. Wprowadzenie*, Avalon, Kraków.
- Zabrocki L. 1966: *Językoznawcze podstawy metodyki nauczania języków obcych*, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa.
- Zarzycka G. 2017: *Glottodydaktyka polonistyczna w procesie rozwoju. Rozważania na marginesie monografii Władysława T. Miodunki*, „Poradnik Językowy”, z. 8, s. 56–73.

Summary

The status of glottodidactics in Polish linguistics

Keywords: Polish glottodidactics, applied linguistics, descriptive grammar, history of the Polish language, Polish as a foreign language, Polish as a second language, Polish as an inherited language.

The author of the article begins by presenting applied linguistics in Poland, a field of study chosen mainly by experts in modern language studies, but not very popular among specialists in Polish studies. In Poland it was applied linguistics for foreign language teaching that gave rise to the emergence of glottodidactics, understood as the theory and practice of foreign language teaching and learning. Polish glottodidactics, which had been for many years on the periphery of Polish linguistics, began to gain importance after the year 2000. The author discusses the relationships between glottodidactics and traditional areas of study in Polish linguistics, such as descriptive grammar or the history of the Polish language, but he also pays attention to the role of communication sciences, pragmalinguistics, psycholinguistics, sociolinguistics and the current language policy.